

ÉLET ÉS IRODALOM
 SZÉPIRODALMI ÉS
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Előfizetési ár:
 Egész évre 6 flt.
 Fél " 3 " 50k
 Egyes szám ára 12 kr.

Laptulajdonos és szerkesztő:
KORBÚLY JÓZSEF
 Főmunkatárs:
HEGEDŰS ISTVÁN.

*Szerkesztői iroda és
 kiadó hivatal:*
 Kolozsvárt, Bel Monostor
 utca 20 sz.

Ny. Stein J. Kolozsv.

Metsz. Fiedler K.

FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Nem szükség fejtegetnünk, mily jelentékeny hatással lehetnek vidéki központjaink a közszellem emelésére. A főváros emelkedjék bár mindnyájunk örömére és büszkeségére minden igaz magyar metropolisává: veszi erejét, befolyását, ha a vidék közszelleme ernyed, önérzetlen. Erdélyrészi kisebb hazánkban a politikai sajtó az utóbbi időkben oly lendületet vett, mely jogos reményt nyújt az iránt, hogy oszlani kezd a közöny, mely ólomsúlylyal nehezedett bérczes hazánk közéletére. De elegendő-e az élet egyoldalú nyilvánulása elé tartani tükröt? Elég-e a központban kiadott politikai jelszavakat, mint hű viszhangoknak keblünk nemes hevületével viszonzni? Egy ága van-e az irodalom életének vagy az életet tükröző irodalomnak?

Lehet-e tompa megnyugvással megadnunk magunkat egy pár kevéssé szerencsés kísérlet után, melyeket részint itt Kolozsvártt, részint Maros-Vásárhelyt igaz buzgalommal tettek szépirodalmunk és társadalmi életünk önállóbb fejlesztése iránt? Nem kötelességünk-e a kísérletet mindannyiszor újból kezdeményezni, valahányszor a sikerre csak némi kilátás is mutatkozik?

Politikai életünk tolmácsai: a politikai közlönyök is többször hangoztatták annak szükségét, hogy a vidék több önérzettel, több önállással, több áldozatos buzgalommal léphetne föl. Az izlés nemesítésére, a szépérzés öntudatosabbá tételére, az irodalom marandó alkotásai iránt a figyelem ébresztésére, a nemzeti műveltség öszhangzatos többlettel fejlesztésére, a nemzeti öntudatnak az élet minden nyilvánulatában egyformán ébrentartására bir-e a főváros elég erővel? Aligha! Mindegyre hangzik a panasz, hogy a politika absorbeal mindent. Csak közelebről nyilatkozott úgy egyik genialis szépírónk, hogy ólomszülő szedése az ő munkássága. De szóljon bár a központ még szebben. Működnek bár még önzetlenebb lelkesedéssel: ha viszhangot nem ébreszt... nem vész-e el fáradságának java-része?

E hiányon kíván csekély hatásköréhez képest segíteni az „Élet és Irodalom“, e szépirodalmi és társadalmi heti lap, mely

mély jelentőségű czimének súlyához képest, törekedni fog komoly irányban hű tükre lenni a társadalom életének — a napi politikának teljes kizárásával, — igaz terjesztője lenni az irodalmi izlésnek, ébresztője ama termékek iránti érdeklődésnek, melyek ez érdeklődést valóban megérdemlik. Igaz, őszinte hangon kíván e lap hozzájárulni a nevezetesebb társadalmi kérdésekhez, bevinni az ítézet magasabb nézőpontjait az irodalmi kérdések megvitatásába és egy szegény, elhagyatott mezőt, saját kis hazánk irodalmi múltját is művelés alá fogni. Vajha minél több oldalról sietnének e nemes czélunk felé vezető utak egyengetéséhez!

Rovataink berendezésénél, egy kissé eltérve a chablonszerűségtől, csak a vers, az elbeszélések rovatát tartjuk meg állandóan, egyebekben szabadabb mozgást engedünk meg magunknak. Természetesen igyekezni fog lapunk az irodalom és művészet köréből minden fontosabb mozzanatot lehetőleg elfogulatlan tárgyiasággal feldolgozni.

Lapunk minden vasárnap fog egy, és a szükséghez képest másfél nagy íven színes borítékban megjelenni.

A lap előfizetési ára:

Egész évre . 6 frt. ; Félévre . 3 frt.
Negyedévre 1 frt 50 kr.

T. cz. gyűjtőinknek öt egyszerre beküldött előfizető után kívánatra tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Úgy az előfizetési pénzek, valamint a lapszemleli részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendőek (Kolozsvártt, Belmonostorutca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad STEIN J. könyvkereskedése

HEGEDÜS ISTVÁN,
főmunkatárs.

KORBULY JÓZSEF,
laptulajdonos és szerkesztő.

HIRDETÉSEK.

LÁSZLÓFFY JÓZSEF

Kolozsvártt, (főtér Szathmáry-ház.)

Női kézi munka, rövid és kötött áru üzletében ismét új szállítmány érkezett s igen jutányos árban kapható igen sok mindenféle czikk:

Divánpárnák, kezdett munka és kész 1 frt 50 krtól 20 frtig.
Kendő tartó kezdett munka és kész 50 krtól 4.50 ig.
Kulcs tartó kezdett munka és kész 60 krtól 5 frtig.
Kalap tartó kezdett munka és kész 50 krtól 5 frtig.
Óra tartók kezdett munka és kész 30 krtól 2 frtig.
Szőnyegek kezdett munka és kész 2.80-tól 20 frtig.
Czipő huzók 5 frtől feljebb.

Fehér és színes himzések-méterenként 8 krtól feljebb.
Apró disztárgyak izléses választékban.
Canavász és krepp abroszok, deszertek, védterítők, táleza alá való, táleza takarók pohár alá, munkakosárra való terítőcskék.

A fentebb irt asztalneműk simán, ugyszintén himzés alá igen szépen nyomtatva is kaphatók.

Fehér és színes gyapottak: Valódi Király, Pottendorfi, Ausztria, Gumpoldskirchner, Magyar nemzeti, Gyöngy, Schottis stb. fehér és fehérítetlen állapotban. Vigonia mindenféle színes gomolyás gyapott jó színű, ugyszintén sodrott gyapottak, Hárászneműk, czérnák, selymek, tük, mindenféle apróság. Férfi női és gyermek harisnyák, alsó ingek és nadrágok.

BÉLÉSNEMŰEK, ZSINÓROK, GOMBOK.

Midőn számtalan czikkeimet a legjutányosabb árak mellett a n. é. közönségnek ajánlani bátorodom, fennebbi czikkekre becses figyelmeket kérve, magam jó indulatokba ajánlom s vagyok kész szolgáljak

(11) (5-12)

Lászlóffy József.

Komót czipők kezdett és kész 1.30 krtól 4 frtig.

Kefe tartó kezdett és kész 40 krtól 1.30-ig.

Ujság tartó kezdett és kész 60 krtól 6 frtig.

Kotta tartó kezdett és kész 80 krtól 6 frtig.

Táleza előnyomatva vagy simán 40 krtól 3 frtig.

Kályha ellenzők 10 frttől feljebb.

Jardiniér papír készítmények lehetőleg legolcsóbban.

A himzéshez szükséges fametszett és faragott állványok és rámpák.

Méter számra fehér, szürke Canava, barna crém stb., jáva, congress, filé, netz kelmék.

EREDETI

FRISTER és ROSSMANN

VARRÓGÉPEK.

Amsterdamban az 1883-diki kiállításon

„ARANY ÉREMMEL“

kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített

SINGER

varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jóállás mellett ajánlja

Neeser János és társa

Kolozsvártt, tordauteza 1. sz.

(7)

(5-52)

HIRSCHFELD SÁNDOR

a „MATRÓZ“-hoz KOLOZSVÁRT
főter a Plébánia ujonnan épült házában.

Ajánlja a n. é. közönségnek dúsán ellátott
fűszer, gyarmatáru, liszt, csemege és bor

(2) **KERESKEDÉSÉT** (5-5)
a legolesőbb árak és pontos kiszolgálat biztosítása mellett.

IRODALMI UJDONSÁGOK!

Melyek Kolozsvárt

STEIN

JÁNOS

könyvkiadó

és nyomdász

erdélyi muzeum-egyleti

KÖNYV- és ZENEMŰKERESKEDÉSÉBEN

kaphatók:

- Az apró gentry és a nép.** 30 kis elbeszélés. Irta Mikszáth Kálmán. 1 frt 50 kr.
- A szárnyas kerék régél.** Vasuti történetek. Irta Siklósy József. 1 frt.
- Esztike kisasszony professzora.** Regény. Irta Palffy Albert. 2 kötet. 3 frt.
- Olvasi műszótár.** Szerk. Balogh Kálmán. 3 frt.
- Utazás szobá körül.** Irta X. de Maistre. Ford. Szana T. 1 frt 40 kr.
- A francia forradalom története.** Irta Michelet. I. kötet. 2 frt.
- Nemzetes uraimék.** (Mácsik a nagyerejű). Regény. Irta Mikszáth K. 3 frt.
- Arany Janos dalai.** Petőfi, Amadé és saját költeményeire. Éneke és önálló zongorára feldolgozta Bartalus István. A képeket rajzolta Gyulai László. Pompás diszkötésben. 6 frt.
- Mese a varrógépről.** Irta Kiss József. Baditz Ottó rajzaival. 8 frt.
- Az angol vizsla és fajbelli tiszta tenyésztése.** Irta Kynophil. 3 frt 40 kr.
- Séta a világ körül.** Irta báró Hübner Sándor. 5 füzet. 5 frt 40 kr.
- Budapesti Szemle.** A m. t. akadémia megbízásából szerk. Gyulai Pál. 1884. január. 2 frt.
- Gyógyszerészeti tankönyv** gyakornokok számára. Elméleti és gyak. utmutató gyógyszerész gyakornokok képzésére, a gyógyszerészsegédi vizsgálatra, és előkészítő az egyetemi tanfolyamra. Irta Csurgy Kálmán, 318 ábrával. 40 kr.

- Lalla Roukh.** Keleti rege. Irta Moore. Ford. Lőrinczi Lehr Zsigmond. 1 frt 60 kr.
- Gróf Széchenyi István naplói.** Adalék a nagy hazafi jellemrajzához. A m. t. akad. megbízásából összeállította Zichy Antal. 4 frt.
- Egy régi udvarház utolsó gazdája.** Irta Gyulai Pál. Diszkötésben. 1 frt 40 kr.
- I. Mátyás udvara.** Koszorozott pályamunka. Irta dr. Csánki Dezső. 2 frt.
- Utolsó szerelem.** Tört. vigjáték 4 felvonásban. Irta Dóczi Lajos. 1 frt 20 kr.
- A osalhatatlan.** Vigjáték 3 felvonásban. Irta ifj. Ábrányi Kornél. 2 frt 40 kr.
- A magyar büntető törvénykönyv** a büntettekről és vétségekről. Versekbe szedte dr. Deodatus. 1 frt 60 kr.
- Kiállítási útmutató.** Az 1885. évi Budapesti orsz. által. kiállítás bizottsági tagjainak, a kiállítóknak s a kiállítás iránt érdeklődőknek. Szerk. Balogh V. és Toldy F. 60 kr.
- A telekkönyvi hitelesítési kényszerről.** Irta Blum Béla. 60 kr.
- A polgári házasság,** tekintettel a vegyes házasságra a zsidó törvény és történelem szempontjából. Irta Sztterényi Albert. 20 kr.
- Székely historiák.** Irta Jakab Ödön. 80 kr.
- Diszkötésben. 1 frt.
- Egy férfit.** Regény. Irta Dewall János. 2 frt.

Epen most érkeztek

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedésébe Kolozsvárt:

IMA- és AJTATOSSÁGI KÖNYVEK

nagy választékban

katholikus, protestáns és más felekezetek számára a legújabb s legdiszesebb kötésekben

jutányos áron.

Ajánljuk e szebbnél szebb corduan, selyem, selyem-bársony, elefántcsont, tekenősbéka, kaucsuk, gyöngyház, szaru, arany- és ezüst-lemez, kristály, kláris stb. stb. renek bekötésű

imakönyveket

ajtatos hölgyeink figyelmébe.

A külföld legelő könyvkötészeti műhelyeiben készült

IMAKÖNYVEK

nemcsak jeles beltartalmuk s művészes kivitelű, gyönyörű külsejük,

de olcsó áruk

miatt is általános figyelmet érdemelnek.

Vidéki megrendelések postafordultával, és a legpontosabban teljesítetnek.

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ,
erdélyi muzeum-egyleti könyv- és zeneműáros
KOLOZSVÁRT

ajánlja az összes magyar, valamint a német és külföldi irodalom minden ágainak legújabb s legjelesebb termékeiből felszerelt

KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSÉT

(Erdély legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.)

Dús raktára kötött és kötetlen könyveknek a tudomány minden ágából. Képes diszmvévek, gyémántkiadások és ünnepi ajándékok.

HAZAI és KÜLFÖLDI REMEKIRÓK A LEGOLCSÓBB KIADÁSOKBAN.

MINDENNEMŰ ISKOLAI KÖNYVEK, TAN- és SEGÉDKÖNYVEK LEGTELJESEBB RAKTÁRA.
Ima- és ájtatosági könyvek egyszerű, ugy a legpompásabb diszkötésben stb.

NAGY KITERJEDÉSŰ ZENEMŰ-RAKTÁRÁBAN

mindenkor a legújabb, ugy nemkülönben a klasszikus zeneművek különféle kiadásokban kaphatók. Az olcsósága és jeles tartalmánál fogva méltán hírnevet szerzett

EDITION PETERS

(PETERS-FÉLE GYŰJTEMÉNY.)

mindig teljes számban van raktáron.

Bel- és külföldi könyv- és zeneműárusokkal való élénk összeköttetésénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv vagy zenemű az eredeti bolti áron kapható vagy rövid idő alatt jutányos áron megszerezhető.

KÖNYV- és ZENEMŰ-JEGYZÉKEK

ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendelések gyors és pontos teljesítésére különös gond fordítatik.

Közel **50 év óta** fennálló könyvkereskedésében

A JELESEBB VAGY LEGÚJABB SZÉPIRODALMI MŰVEK ÉS REGÉNYEK

azonnal kaphatók s felhívja

a t. olvasó-egyletek s egyáltalán a hazai könyvtárak

különös, szives figyelmét ama felette előnyös feltételekre, melyek mellett a legnagyobb készséggel ajánlkozik

összes irodalmi szükségleteiknek

pontos és gyors szállítására.

Levélbeli megkeresésre a feltételek azonnal közöltetnek.

A rendkívül leszállított áru szépirodalmi művek árjegyzékével és minden más könyv- és zenemű-jegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál.

JOL BERENDEZETT

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJA

minden e szakba vágó megbízást pontosan, csinosan és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre 1 frt 50 kr.
Félévre 3 " — "
Egész évre 6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:

KORBULY JÓZSEF.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDŰS ISTVÁN.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Ötödik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1—1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.

1884. január 27.

A MAGYAR NÉP ERKÖLCÖS-RAJZÁHOZ.

IRTA: IMRE SÁNDOR.

(Vége.)

magyar nép szellemi tehetségére utaltam fentebb. Egy népnél is alig találni valahol annyi hangzatoságot, spontán erőt vagy természetességet a népdalokban. A nép humorával, képzelmével, szólásaival élve, a nép köréből indulva ki s utóbb is mindig főképp abban mozogva, aligha emelkedett valaha bármely nép költője is magasabbra, mint Petőfi, Arany és Tompa. Nép költője, azaz valódi középiskolai tanultság nélkül való egyén aligha költött valahol annyit, mint itt, még ezelőtt csak 30—40 évvel is. Ez annival nevezetesebb, mert e szegény népnek sem sok oldalu élete (tengerészlet vagy bányászlet stb.), sem mythológiája nincsen s a mint mondtam, még a keresztényen legendavilág sem termékenyítette képzelődését. Még a természet kultusa sem terjed ki sokra a felföldön; legfelebb lovát szereti s azért lelkesedik, egy-két madár vonzza képzelődését.

A nép szereti a szépet, a művészeteket. A cigányok az ő dalaival hódítanak. Költeményei, kivált a dalok, ősi egyszerűségökben vadvirágok ugyan, de ízesebbek, hangzatosabbak, kedvesebbek, mint bármely művelt németé. Petőfiben, Aranyban akkor emelkedett tetőpontra nálunk a költés, mikor más népeknél alá felé halad, elvontabbá lesz vagy eltesped. Igaz, hogy csak lyrában és nemzeti, kissé korlátolt körű, epikában. De több öserővel bírnak, mint azok a külföldön, kiknek műveiből, ha a reflexio eszméit, az öröklött gondolatokat, szólásokat elgondoljuk, nem sok olyasmi marad, a mit sajátlag költésnek nevezhessünk. A magyar valódi „népdal“ zamatos, sőt olykor csakis illat, hangulat, igen vékony és kevésbé tárgyias tartalommal. Kicsiny, mint az olasz, közvetlen, mint az indulus maga; nem oly mély kedélyre mutató, mint a német, nem oly játszi, mint a francia; de egy testben, lélekben elég erős népnek természetesen jól megfelel.

A költés és zene kísérté a magyar népet minden főbb változásában, mindenütt ott volt, a hol az életkedv fokozódott. Így lakomáiban, kivált lakodalmaiban, házások egybeadásánál. Nem mondjuk, hogy másutt is nem volt ilyen formán, s hogy egyet-mást át nem vettek. De hogy valóban saját szellemmel alakították által, a mit eltanultak, saját dallammal, magyar ízű versekkel, magyar hangulatú zenével stb. éltek: azt csak az tagadná, ki nem ismeri a hazait és az idegent. Érdekes látni a Falusi lakodalmom cz. színműben („M. tud. társ. Ered. Játékszínenben). Mennyi tréfa, mennyi furcsa évődés. A kikért ara elrejtése, eltagadása; cigány gyerek s efélék odatukmálása az ara helyett; a menyasszony-táncz; a párnás és fáklyás táncz; a menyasszony és vőlegény elbúcsúzása a lakodalmi seregtől; másnap a megszőköttek bevádlása; a násznagy és „kun kapitány“ ingerkedései stb.; versek a kéréskor, kiadáskor, menyasszony búcsúzásakor, a menyasszony-táncz illető szakaszainál stb. Mindezekben költői érzés és izlés mutatkozik olykor, csak úgy, mint a szüretkor, aratáskor, kukuricza fosztáskor stb. hallatni szokottakban, nem alkalmiak a szó szoros értelmében; ilyes nem sok van. Alig tudok aratási dalt, szüretit ópen nem. Itt is nagyban érdeklik a népet az élet, a szenvedések, az öröm; az eszmék érdeklik, az általános tárgyú érzések, melyekre a szüret s aféle emlékeztethet, de azok ez alkalmakhoz nem szorosan alkalmazkodnak. Mint mondtam: nincsen apróságokhoz figyelme, mint tarkán himzett fehér rubája, mint ragyogó czafrangjai, sok színtől csillogó gombjai: nagyban érdekli minden. Az Isten, az ördög, — ez utóbbiról a mit mesél, bizony itt tanulta. A csillagos eget emlegeti, a nagy kedvességű hajnal-csillagot ismeri; de egyes csillagról, még a napról, holdról is stb. alig énekel valamit. Még a délibábot sem, holott annyiszor emlékezik róla az olasz népdal. A természet kisebb jelenségeit általában nem magokat közvetlen énekl meg; inkább dalaihoz különálló képnek teszi. Így az almát, a kénynt, szőlőt stb. Így a rózsát, liliumot stb.

Tehát nehezebben indul az ily általá-

nosságokoz, nagy képeken merengő nép a természet részletesebb nyomozására. Talán a képzelő tehetség kicsinyessége, aprólékoskodása, a mikroszkopikus szemléletre való előkészület. És ebben hiányosak lehetünk. Megengedem; de hogy e hiánynak jó következményei is voltak és vannak s talán józanabb világnézetünk, a fanatismus hiánya is ebből ered, azt is gyanitom és kimondom.

Értelme, ebből is sejthetni, nem alábbvaló másénál. Hivatkozhatnám Comnai Amosra, nem kevés hazai elfogulatlan tudósra. De csak azt mondom meg, hogy ha a népnek sajátos idegenkedését, a legfőbb mivelttség iránti sokszor indokolt előítéletét elháríthatni, egy nép fiának elméje sem lesz sem felfogásban ébrebb, elevenebb, sem alkotásaiban tevékenyebb. A nyelv különös szerkezete nagy akadály volt ezen a téren; mégis európai híru emberek kerültek magából a népből: művészek, költők, tudósok. Az ipar hátra maradt, nagyon természetesen. Ausztria kész iparművekkel látott el bennünket; gátolta iparunk kifejlését stb. De ma: a hódmezővásárhelyi lakatos jó sikerrel utánozza az angol gépek közül a könnyebben készíthetőket (varrógép stb.) A kolozsvári asztalos jobb iparműveket szolgáltat, mint a bécsiek s a faragványok kezdik kiszorítani a bécsi gyártmányokat, mind az egyszerű nép fokozott ügyessége által.

Még csak egyet, a magyar nép elme-tehetségére nézve nem legkisebbet, említsek meg. Ha kivált vegyes nemzetiségű, nyelvű tájakon a magyar nép látszik önértetesebbnek, büszkébbnek, „nagyobb szájunak“: nemcsak azért van, mivel testiképen erősebbnek, tehetősebbnek érzi magát. A testi erő, kitartás példáit az alföld mutatja fel, kivált nyári „dolog-időben“. Más oka is van arra, hogy magát fentebb tartsa. Homályosan bár, de érzi azt a hegemoniát, vezérkedést, melyet e földön neki a történelem és saját erélye adott. De érzi túlnyomóságát is, legalább a kevésbé művelt néptársak felett. Megvallom, nem tudom, mit érnek e tekintetben más néptársaink; bírnak-e azzal a komoly, hideg és mégis gyors elmével, melyet a magyar nép körében észleltem. Az a kiapad-

hatlan árja az elmés ötleteknek némely pór-
nál, azok a faggató kérdések, azok a sok
gondolkodást s mintegy előkészülést kívánó
elmésségek, a látszó közöny megetti mély
kedély, tiszta felfogás stb. azok oly nagy
mértékben lepik meg olykor az embert, hogy
lehetetlen fel nem kiáltania: mit érne e sok
köszörületlen drágakő, ha csiszolva volna!
Mily bámulatos emlékezéssel tartja meg
Aesop („Ézópus“) meséit, Salamon mondá-
sait, a biblia képeit, saját példabeszédeit.
Hogy felelget ilyekkel, ha akarja, a tanul-
tabb embernek. Parányi gond a művelődésre
sok gyümölcsöt termelt az ő elméjében. Is-
mertem pórt a legalsóbb osztályból, mely
minden eladáskor és vevéskor szeretett pe-
tákokra (7 kr.) számítani, az illetőket ezzel
akasztani meg. Másikat, a ki, ha kissé meg-
zajosodott, ártatlan, szelid kedélyével abban
gyönyörködött, hogy saját szavakkal élt, ne-
ki lopni így volt: jogositni, ur vagy ura-
ság: uradalom, jó így: bölcs stb. Másik-
ról tudomásom van, ki abban akart kitűnni,
ha kissé bortól felhevült, hogy r betűt nem
ejtett stb. (Ezeket, bár másutt említém, itt
is fel kell hoznom, sokat elmellőzve.) Az
a folyékony, s ha az ember ellen fordul, ki-
állhatatlanul insultáló áramlata az élceknél,
mely például Jókai némely szereplőjénél ta-
lálható, vagy némely betyárfélénél, nem mon-
dom, hogy nálunk volna csupán. Mert felta-
lalom Shakespeare clown-félében s a
németeknél s több helyt. Talán az is igaz,
hogy az ilyet a mi népünknel az Aesop-
mesék, a bibliai mondások, Haller Hármas
Historiája stb. gyarapították, irodalmunkban
pedig, p. o. Heltainál a „Balassi
Menyhárt“-ban, annyival inkább komo-
lyabb művekben, a német satyrikusok olva-
sása segíthette elő. De annyi igaz, hogy az
efélékre ős hajlama van népünknek. Nézzé-
tek bár csak az 1790 körüli Szeicz Leo

M. vagy a derék Szacsyai, részben An-
drád iratait, Dugonicsot stb. Mindezama-
dús kincstárból: a nép szelleméből áradt ki;
a mi nem onnan került, az szárazabb, izet-
lenebb és gyakran piszkosabb. Lásd a leg-
újabbban Aignernél megjelent pasquil-
lokat.

Nem kívánok e népnek minden másik
feletti jelességeket tulajdonítani; de annyit
állítani merek és fogok, hogy természetes
eszére nem alábbvaló egynél sem, — neme-
sitve kiállja a versenyt bármelyikkel. S ezt
el kellett, az elől megjelent célra monda-
nom, mert látom és fájdalom, hogy a mi
nemzetiségünk, ha külterjedtségre gyarapo-
dik, elméleti ismeretek szélessége által erő-
södik is, de a népiség vagy a népiesség (a
népnél levő természetes öserő, szellemesség s
kivált beszéd) tekintetében mind inkább ha-
nyatlak, szegényedik.

Ezt pedig a legnagyobb, legboldogabb
nemzetek jobbjai is megjegyzik és fájlatják,
legalább azok az írók, kik az élet legmé-
lyebb, legerősebb gyökerei elsorvadását be-
látani eszesek és fájlatni érzékenyek.

Láda! Kérnek. Jösz-e?

Elbeszélés.

Írta: JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

György urfi megriadt s a süvegé-
hez kapott.

— De csak nem vagy ma-
gad az a budetini gazdag urnő,
a kit annyian kérnek férjhez, de
nem megy.

A leány nagyot kaczagott erre
a szóra.

— Ugyan hogy gondol kegyelmed ilyen
zöldet?

György megrestelte felsülését.

— Hát hallottam én már egyszer egy
ilyen mesét, hogy a várkisasszony paraszt-
leánynak öltözött, azzal csinált tréfát.

— De azért nem kellett volna kegyel-
mednek úgy megijedni.

— Nem is épenségesen azért ijedtem
én meg; hanem a másik másért. Mivelhogy
a Csáky István uram egy pecsétes levelet
küldött Drugeth Katának, hogy arra neki
választ vigyek. Hát azt gondoltam, hogy a
mig azt a várkisasszony összeakombálja,
idő telik abba: az alatt én minden nap le-
járhatok cserepecsikon halat sütni. De ha te
magad volnál a várkisasszony, a levelet
azonnal átvinnéd, a választ megadnád, s ne-
kem nem lehetne több pisztrángot sütnöm
ittén a tűz mellett.

— Hát olyan nagyon szereti kegyel-
med a sült pisztrángot?

— De bizony csak úgy, ha te veled
megoszthatom. Soha világi életemben egyé-
bre se vágnám: fekete kenyér mellett ezzel
is ellennék, ha te is osztoznál benne.

A leány olyan szépen elpirult erre a
szóra. Bizony elérte.

Jaj! hallja kegyelmed, nem szabad ám
ilyenről beszélni mi nálunk.

— Mért ne volna szabad? Én is nő-
telen legény vagyok, te is hajadon leány
vagy. Isten rendelte azt, hogy két fél em-
berből egy pár legyen.

— Ugyan ne legyeskedjék kegyelmed!
Kell is az ilyen leány valakinek, mint én.

— Hát az olyan szegény legénynek,
mint én. Ha te nem kergetsz el innen, én
egy tappot se megyek el innen.

És nem kergették el.

TÁRCZA.

Még egyszer az egoismus és altruismus.

Tisztelt szerkesztő úr! Csak egy kis helyet
kérek becses lapjában, hogy folytassuk még
az „elmefuttatás“-ta zegoismus és al-
truismus-ról. Mielőtt elolvastam volna az
Élet és Irodalom 4-ik számát, figyelmeztettek arra,
hogy abban meg van énekelve az önzés s kérdez-
ték: „fogok-e reá felelni?“ — „Hogy ha érdemes ar-
ra“ — volt feleletem. E sorokat tehát bóknak veheti
az önzés anonim magasztalója. Sophismáit oly ügye-
sen adta elé, hogy talán ép azért jó azokra meg-
felelni.

Igen, az önzés ösztön és mint minden ösz-
tönt ki nem irtható, de a megvilágított ész ural-
ma alá kell azt helyezni a művelt emberi lélekben.
A szív is ösztön, mikor csak vak szenvedély, ki
mondja azért, hogy ki kell irtani? Nem, nem kell
kiirtani, de az értelem világosságával kell felruhá-
zni, hogy öntudattal hevüljön minden szép és jóért.

Különben, ha az önző ösztönök megvannak a
gyermekben, ép úgy megvannak benne csirában az
altruistikus ösztönök is.

A kis gyermek arca földérül, ha más kisdet
pillant meg, örömmel nyújtja felé kis karjait,
megosztja vele mindenét, mindaddig, míg mesterséges-
sen nem tanítják rá, hogy önző legyen, hogy kü-
lönbséget tegyen a gazdag és szegény gyermek közt.
Senkiben sincs oly igazságérzet, mint a gyermekben,
azt minden tanító észleli, ez is altruistikus ösztön
hatalmától ered.

De ép az a baj a mai társadalmunkban, hogy
minden közreműködik ezen altruistikus ösztönök
elnyomására, midőn épen azoknak kifejlődése teszen
egyedül erkölcsileg nagygyá. Onnan az a sok élet-
unt ember, az a rémitő sok öngyilkosság! Nem
lelkeseznek sem eszmékért, sem magasabb czélokért,
husz éves korban már az aranyborjut imádják és
ha ritkán van is meggyőződésük, azt is feláldozzák
a carriere csinálásnak. Hej pedig az arany
nem tölti be a szívet! Üres marad az, rémségesen
üres, midőn a valódi boldogságot, a lelki derűtséget
a külső látszatnak áldoztuk fel, később pedig sem
az erkölcstelen élet, sem a világ zaja, sem a nagy-
ravágyás kielégítése, sem a vagyon élvezete be nem
tölti az irt. Ha tehát csupán saját boldogságunk
kivívása volna életünk végcélja, akkor is, csupa
egoismusból, kellene önfeláldozóknak lennünk!

Az a derék önző, ki „szűkebb körben mozog,
inkább sceptikus, becsüli a törvényt“ megtalálta-e
a holdagságot? Minden önzésével együtt, ha szívé-
ben nem lelkesül semmi szebbért, nemesebbért, azért
még gazember is válhatik belőle. Sokat lehet ten-
ni, mit a törvény nem büntet úgy és mi még sem egye-

zik meg a becsület szoros követeléseivel. A ki
el akarja érni a célt, az feljebb irányozzon. A ki csu-
pán azon igyekszik, hogy a törvényes útból ki ne
térjen az 100 eset közül 99-szer még becsületes
ember sem lesz. Senkinek sincs joga pálcát törni
felette, mert bizonyosan a társadalom tette azzá, a
mi lett s teljes joggal mindenki csak maga felett
ítélhet, de a helyett azon igyekezzünk mindnyájan,
kik a jót akarjuk, hogy a jövő nemzedék tudjon
lelkessülni, alkosson magának erkölcsi ideált,
melyhez az élet minden percében hű maradjon.
Ne maradjon a röghöz szegezve, mint az öntudat-
lan szegény állat, de magasabb légkörben, küzdjön
isteni célért; szeresse magát annyiban, hogy va-
lódi javáért, folytonos fejlődéséért fáradjon, küzd-
jön, de küzdjön egyszersmind embertársai javáért
is, mert e kettős cél az emberi élet végcélja. Szer-
resse forrón családját, övét, (némelyek azt hitték,
hogy a családi egoismus alatt, a családi szere-
tetet kárhoztattam) de ne áldozza fel mások boldog-
ságát azoknak látszólagos érdekéért, még egoismus-
ból sem, mert a rosszból sohasem fakadhat jó. Szer-
resse hazáját igazán, forrón, önzellenül, de ép e
szeretettel fogva, hazájáért se tegyen soha olyat,
mit az emberiség törvénye tilt. Szóval azon leg-
gyünk, hogy a jövő nemzedék minél több tagja
ember legyen a szó legmagasztosabb értelmében.

De Gerando Antonia.

A leányok tovább öntözték a vásznat; a fiatal pár pedig az alatt azt a mulatságot találta ki, hogy gyűrűt font. Szép mesetárság az, a ki azt érti: a lószőr-gyűrűkészítés. Az ember belefonthatja a nevét. Hozzá való lószőrt lehetett huzni a György urfi lovának a farkából: a betű színét kiadta Katiczának a szép aranyárga haja; György pedig fogta magát, kihuzott egy szál arany fonalat az apai diszmente paszomántjából s azt használta fel erre a szent célra. El is készült szépen a két gyűrű: az egyikén volt „Kata”, a másikon „Gyuri”. Azokat természetesen egymásnak adták. Hej, de gyönyörködve nézegette mind a kettő, mikor az úján volt!

Ez alatt a hegyek mögé tűnt el a nap, a völgyre árnyék szállt: a leányok a vásznat összegöngyölték, a hátukra vették s nagy dalolva készültek hazamenni. Erre Kata is neki indult a libákat összerakni s hazafelé indítani; György urfi is felnyergelte a lovát, s segített lóháton az engedetlen libatábor hadirendben felvonulásra kényszeríteni. A leányok pajkosan dalolták:

„Kihajtom alibám a rétre,
Magam is kimegyek melléje.
Mig a libám legelész,
A rózsám mellettem heverész.”

Mikor a völgy kanyarulatához értek, a hol a patak keresztül folyt az úton, szélesen elterülve: a parasztleányoknak át kellett gázolniuk rajta; nem sokat czeremoniáztak, felakasztkodtak s térden felül gázolták a vizet, nagy vihánczolásal. Biz a ludaknak sem kellett révész, a ki átszállítja őket kompon; hanem nagy gágogással repültek neki a viznek, a túlpartra úszva egymás sorjában: ekkor aztán a Katicza is hozzáfogott a készülődéshez s szedte le a pillangós cipőket a lábáról.

Czakó Zsigmond életéhez.

Czakó Zsigmond, e sötét mélységekben: a szív legmélyebb örvényeiben drága gyöngyök: magasztos gondolatok után buvárkodó szellem, ki a mélységek után törve, utoljára maga is oda veszett, nagyon is megérdemli, hogy föl-följuttassék szomorú emléke. Előtünkáll édes anyja, Czakó Jánosné által, egy fiáról 1856-ban írott életrajz-töredék, mely hasznos anyagot szolgáltat annak kezébe, ki Czakó életével és jellemével behatóan akar foglalkozni. Özvegy Czakó Jánosné ez életrajzot kiválóan emlékezetből állította egybe. Ő maga mentegeli magát az össze-visszahányt sorokért; egyszermind az anyai szív melegével kéri amaz író, kinek érdekében Róth Pál ur felkérte az adatok közlésére, hogy igazítsa helyre azon téves nézeteket, melyek Zsigmondja felől az addig megjelent életrajzokba becsusztak. Mi az anya emlékiratát épen csak a nélkülözhetlen javításokkal adjuk:

Zsigmond fiam született 1820-ban június 22-én, legkisebb korától kezdve mindvégig erős akaratú, de igazságos érzetű, erkölcs tisztelő, semmi nemű bor vagy más szesz italokat nem szerető s a veszteséges játékoknak ellensége volt.

Ezen Czakó-ágon valami különösség mutatkozott. Eleitől fogva nevezték magokat Sepsi-Szent-

— Dejsz azt nem engedem! — erős-ködék György. Hogy te meztláb gázolj térdig a vízben. Az nem illik!

— Csak kegyelmed menjen előre: akkor nem látja más, mint a halak.

— Hát azok se lássák!

Már a halakra is féltékeny volt. Addig-addig biztatta a leányt, míg rábeszélte, hogy hágjon fel a kengyelébe s üljön fel a nyergébe a háta mögé. Jól kapaszkodjék a nyakába: úgy vitte át száraz lábbal a vizen a túlpartra.

Utó azután beszélt a leány magától.

— Már most siessen kegyelmed előre. Nekem lassan lehet csak mennem a ludakkal. Úgy is sok időt eltarisznyáztam már itten. Szép postalegény kegyelmed, no mondom!

György előre baktatott a lovával; de bizony az egész úton folyvást hátratekingetett, mintha elvesztett volna valamit s bangyolgtában el is ment a kastély kapuja előtt; csak akkor vette észre, hogy hohó, hiszen ide be kellett volna menni.

(Folytatása következik.)

A deres haj mi más volna?

A deres haj mi más volna,
Mint az idő pókhálója,
Melylyel ha már reá kapott:
Beszövi az áldozatot?

Szövi, köti, fonogatja,
Tömöttebbre, szorosabbra.
Azt se tudjuk: mi a bajunk,
Csak megállunk, leroskadunk.

De oly könnyen mindenkinek
A hálót ám nem veti meg!

Györgyről és ezen ágon mindig csak egy fiu származott le s az mindig mind meg annyi különöz volt, kik között nevezetes katonatisztek, hivatalbeliek voltak; volt ki inségnben veszett el, volt kinek fia fazakas, ennek fia szolgabíró, ennek fia királyi pereceptor vala. Ennek volt első szülött fia Zsigmond. Mind meg annyi különöz és mindig egy fiu származott le. Több Czakó próbálta magát összekötni ezen ággal, midőn még a nemesi jogok érvényesek voltak, de minthogy mindig csak egy fiu tartá fenn a családot leszármazását, nem lehetett kapcsolatban egy se velök.

Zsigmond fiam már 3 éves korától kezdve nyugtalan, fürge gyermek volt. Egy pillanatig magára hagyni annyi volt, mint megannyi veszélynek kitenni. Egy percz alatt kertek tetején, kutgárgyán, széna-asztag tetőn, hamis lovan, bivalon, fejszével a favágásnál termett! S így soha ötlet kicsiny korában magára hagyni nem lehetett. Első tanulását Deesen az ottani kis gymnasiumban kezdte meg. Tanulmányait egy elolvasásra tudta — és ezt érezte is annyira, hogy későbbben nyelvben, tánczban, zenében s egyéb tanulmányaiiban kitűnt, hogy kiváló akart lenni gyermek társai közt. Játék-, lapdázás-, testgyakorlatok-, és rajzolásban különös eszméi voltak, p. o. a lovat a szekérbe rajzolta és a szekeret emberekkel vonatta vagy vadászatot festve a róka kergette a kutyát és csak úgy volt kedve dolgozni, ha a tárgyakat megfordítva rajzolta. 8 éves korában kezdett Kolozsvárt a református kollegyomban tanulni, hol is a tanítóval és a tanítói rendszerrel elégedett soha se volt. Már ki-

Okos ember okos fővel
Csak játszik a vén idővel.

A kalapját félre vágja,
Piros csóvát tűz ki rája,
Piros csóvát bokkrétából,
Hogy az időt tartsa távol.

S ha nincs ennek foganatja:
A cigánynyal ráhuzatja,
És bor mellett, zene mellett
Ébreszti az alvó kedvet.

Majd viharos tánczra hevül,
Rakja, járja szünetlenül,
Olyan szépen, hogy végtére
Az idő is tánczol véle!

JAKAB ÖDÖN.

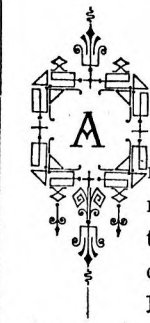
SZINTE FELÁLDOZTÁK!

Angolból.

SÁMI LÁSZLÓNÉ.

(Folytatás.)

III.

A negyvenkét éves vőlegény és a harmincegy éves menyasszony esküvője a legnagyobb csendben folyt le. A walesi kis templomban, hol a boldog párt összedták, csak Eleonora volt a nyoszoló-leány. A Margit asszony násznagya pedig az az ügyvéd volt, ki a Nugente családnak már évek óta barátja és tanácsadója volt.

Klára nem volt az esküvőn jelen. A gyermek nyugodtan, de határozottan megtagadta a menetet s a lakodalomban való résztvevést.

Nugente ur maga tudatta Klárával elhatározását, rövid, de határozott szavakkal, a kifakadásoknak és ellentmondásoknak azzal vette elejét, hogy kijelentette,

csiny korán kezdve nem akart maga felett senkit sem ismerni. Ha tudományos vitatkozást hallott még már Deesen tanulása idejében, legkedvesebb játékát elhagyva, feszült figyelemmel hallgatta azt, s ha értelme addig felhatolhatott, ő is vitatkozott. Így történt Kolozsvárt 9 éves korában, hogy egy deákkal vitatkozott; a deák, mint gyermeket, kicsinybe vette a fiut, a fiu hivatkozott az atyjára, és a deák, hogy véget vessen a perlekedésnek, a Zsigó atyja iránt becsület elleni nyilatkozatot tőn és ez Zsigót annyira elkésérite, hogy azon perczben pálczát fogott kezébe, senkinek sem, még testvéreinek sem szólott, s reggel 10 óra tájt elindult, hogy menjen a világra, — de hol lehetett az ő világa? — Mert 9 éves koráig Kolozsváron kívül a Nagy-Bányára menő útban lévő Sósmező nevű faluig járt, tehát egyszer addig akart menni s onnan aztán a világra tovább. — Apahidáig menve megéhezett, bement egy szegény házhoz, kért egy kis kenyeret s azt kezébe fogva, útját sebesen folytatta, mindig gyalog. Este későn érkezett Szamosújvárról átellenben lévő atyjának kérei fürdői birtokához, a mely jó lovakkal is megtart 4 órát Kolozsvártól. Itt érte be a professorok által küldött szekér két deákkal, kik más nap Deésre hozák. Egy kis érzékeny examinalás után, visszahozták Kolozsvárra, hol mindig jól tanult, mindig eminens volt, kollegiumi kihágásba soha se elegyedett, barátságban egyetlen lényvel sem volt. Fejül érezte magát mindenkin és azt magán tanítójával is érezteté. 15 éves volt, midőn tanítója ez okért panaszos levelet irt haza a Zsigó atyjának, mire az atya megfeddőleg irt fiának. Zsigó

miszerint ennek meg kell lenni s e lépést épen annyira teszi a kis leánya, mint a saját maga javáért.

— Gyöngédebb mostoha-anyát nem kaphatsz, édes Klárám, mint azt, ki tudja, hogy mennyire szerettem jó anyádat s ő maga is rokona és barátja volt. Jövőd biztosítva van, miután Temple Nugente birtokomnak, az anyád és az én vagyonom legnagyobb részének örököse vagy. Te nem leszel megrövidítve, tehát feljogosítva éreztem magamat arra, hogy saját kívánságomat kielégítem s a te biztonságodat s kényelmedet egy ilyen anya megnyerése által biztosítsam.

Klára lángoló arcczal hallgatta végig s szive oly hevesen dobogott, hogy nem tudott szólani; de midőn látta, hogy atyja távozni akar, e szavakat lihegte:

— Oh, papa, alig egy éve!

Ez a pár szó sokkal többet mondott, mint bármilyen heves kifakadás mondott volna.

Nugent ur zavarba jött s elpirult.

— Klárám, szükséges volt ezt tennem olyan okokért, melyeket te jelenleg fiatalságod miatt nem érthetel meg; nyugodj meg abban, hogy atyád helyesen cselekedett s bízzál benne. S ne feledd, hogy nekem jogom van egyetlen egy gyermekemtől kötelességet várni.

E szavakat mondva, gyorsan távozott.

Néhány perczig Klára mozdulatlanul maradt, me-rev volt, mint egy szobor, aztán összerogyott a pamlagon. Elájult. Az öreg dada, gazdája távozása után tíz percz múlva, még mindig eszméletlen állapotban találta a gyermeket.

— Édes báránym — motyogta magában — ezek nem nyugodnak addig, míg az anya után a gyermekét is el nem pusztítják! És az az Alwyn urfi sem ir, vagy ha ir, a levelei nem jönnek ide; és én rajtam kívül nincsen szegénykének senkije; pedig én sem sokáig leszek már vele. Édes szép galambom, az ég viselje gondodat!

A dada könyvek és imádságok között hozta a gyermeket magához.

E naptól kezdve Nugente Klára soha sem tett egy szó ellenvetést vagy panaszt; leendő mostoha-anyja

ezt méltatlanságnak vette s vissza irt úgy atyjának, hogy ha a szellemet így nem méltányolja az atyja, hagyjon fel és ne mondja őt többé fiának. Nagyon megijesztett bennünket szülékül a fiu jövődjére nézve Zsigónak ez a magában való bizakodása. Nem akadtunk oly tanítóra, kit ő méltányolni tudjon. Minden tanítói rendszernek ellene volt, a mi akkor Kolozsvárt létezett. Ismerve könnyen felfogó esztét, legcélszerűbbnek gondoltuk, a Pesten tanuló canónir ifjak közé betennünk. Közöljük vele tervünket és ő ezáltal kedves eszméjét, Pestet látni, valósulva látva, elfogadja kívánságunkat s megnyervén a canónirok, közzé való felvételét, felindítjuk kapitány Vargával, kinek Deesen hosszas dolga volt és ki egyszersmind örömet elvállalta felvitelét. Zsigó a canónirok közé menve, azonnal belátta, hogy minden canónir felsőbb-ség alatti függésbe van, s azt mondá a kapitány Vargának, hogy inkább trager lesz, mint canónir. Kapitány Varga kénytelen volt magával Bécsbe vinni s onnan írta meg nekünk az esetet. Mi felkértük Katz Péter urat, a ki lejövendő volt, hogy hozza le, de annyira halasztódott lejövetele, hogy Zsigó mintegy 8 hetet töltött Bécsben, és ez időt jól felhasználta. Megismerte ott a többféle gyűjteményeket és nevezetességeit Bécsnek és környékének. Még jobban meggyőződött azon vélekedésében, hogy mily messze állunk művészet és mesterség dolgában. Vissza jönni nem akart, de minden törekvése mellett sem tudott ott magának helyzetet találni, mert pénze nem volt. Haza kellett jönnie ide, hol megelegetett még utazása előtt sem volt soha.

Vissza jövetele után nemsokára házunk meg-

s testvére iránti magaviselete egyszerűen nyugodt volt és hidegen udvarias. Egy gyöngéd szót vagy nyájas-kodást sem akart tőlök kapni, sem nekik adni; de oly kifogástalan volt azért viselete, hogy még az apja sem tudott ellene felszólalni.

— Midőn papa parancsol, ekkor engedelmeskedni tartozom, mama azt mondta — mondá egy alkalommal a dadának. — Úgy kell tennem, a hogy mamám és Alwyn kívánják; de a többiekre nem adok semmit.

E szavaknál szemei szikráztak s ajkai oly gúnyos, büszke s megvető mosolyra nyitak, hogy még a jó dada is megijedt.

— Ez a gyerek Nugent, valódi Nugente — mormogá magában Csak azt kívánom, hogy bár Alwyn urfi jönne haza. Az ég őrizze a szegény gyermeket! Tönkre teszik; szerencse, ha meg nem ölik. Olyan akarat van, hogy! — csak az a baj, hogy nincs hozzá ereje. Oh, édes Istenem, ez roszul megy, nagyon roszul! Bár az a szegény öreg Le Grande ur élne vagy az a képmutató asszony soha se tette volna be lábát a házukba . . .

A jó léleknek ez a hasztalan való kívánság volt mindig az ajkain.

* * *

És vajjon ez a házasság boldog volt-e? Nugente Margaréta betöltötte-e azokat az ígéreteket, terveket és reményeket, melyeket Le Grande Margaréta ígért? Ennek a megítélésére nem adatott elég idő.

„Öröm és bú gyorsan váltják egymást.“

Ez volt a Nugente-család tapasztalata. Klárának bú és bánat volt minden; Margarétának és leányának pedig öröm; a szegény özvegynek és leányának, kik biztosan befészkeltek magokat a dúszgazdag s minden fényűzéssel ellátott Nugente házba: öröm, mert a birtokot a szelid urnó halála egészen új asszony hatalmába szolgálta.

Úgy látszott, mintha a sors Klára ellen esküdött volna.

Ha Nugente ur második házassága után hosszabb ideig él, nagyon kétés, hogy végrendelete úgy lett volna-e fogalmazva, a hogy jelenleg volt. Sőt, ha

bukása közeledett. Zsigomdnak atyja tudományos ember volt. A deák és oláh nyelvet írást úgy érté, mint anyanyelvét. Számtanban hámulatos, a törvényt jól tudta, philosophiában s a kollegyom más tanulmányai-ban nem volt utolsó. Minden tekintetben erkölcsös, józan életű, de könnyen ingerelhető s akkor indulatjával nem bíró ember volt, és neki az ő őseiről örökölt különösége az alchemia lett. Mintegy hetven alchemiáról írott deák könyvet szerzett össze. Ismerve a Zsigó nagy észbeli felfogását, erkölcsét, hallgatagságát, igazságosságát, kollegyomi békétlenségét, többször ki akarta venni, hogy ezen tudományt együtt műveljék. Midőn férjem Becherus, Stalius könyvét nekünk fordítva magyarázta, az valami égbe ragadó volt, de Zsigó még annyira nem vitte a deák nyelvet, hogy fordíthatott volna. A laboratoriumi munkákra pedig nagyobb türelem volt szükséges, mint minővel ő birt. Már akkor 10 évig folytató férjem ezen munkát. A kertben levő fák között kőből épült laboratoriumban mintegy husz Glauberus furnusával és más különféle katlanokkal, és minthogy az alchemiai processzusok száraz és nedves úton száz meg száz alakban vannak megírva a sok különböző író által, kik közt lehetett okosabb is, de a nagyobb rész ámitó csalárd mesét koholt, ennél fogva a munka sok volt; tiz esztendő elteléséig három laborans dolgozott. Ezek jól felkerültek; de még mennyi kárt tevének. Sokra gyült a kár, s házunk, minden erkölcs mellett is, romlásnak indult. A költséget nem birtuk.

Ekkor akará Zsigót atyja a laboratoriumba

a házassága előtt egy hónappal halt volna meg, a Klára jövője és nagy vagyona felett egészen másképen rendelkezett volna.

De másképen történt.

Egy erős hűlés, mely tüdőgyulladásba ment át, házassága után az első hideg, szeles oktoberi napokban a sirba vitte Nugente urat.

Végrendelete, melyet a szokott ünnepélyes modor szerint: siró özvegye s halvány, hideg, de sirni nem tudó leánya előtt olvastak fel, a fiatal Klárát egészen a mostoha-anyja gondjára és szeretetére bízta.

A végrendelet ilyen formán volt szerkesztve:

A Temple-Nugenti birtokot, még jóval, mielőtt tulajdonának gyermeke született volna, a házasságából származandó első gyermekre hagyták, ha az a gyermek fiu lenne, vagy ha az első szülött leány találna lenni, a következő fiura; de ebben az esetben, ha férfág hiányoznék, a birtok a leányra száll át.

Tehát Nugente urnak nem volt hatalmában birtokát és az azzal járó nagy jövedelmet másképen hagyományozni, mint a hogy azt saját apja és nagyapja meghatározták; de a Nugente-birtok mellett volt még az elhunytak igen szép magán-vagyona, mely felett rendelkezhetett s e vagyon feletti rendelkezését már házassága óta többször megváltoztatta.

És a körülmény biztos hévmérője lehet annak a bizodalomnak, melylyel a Nugent Howard Le Grande Margaréta iránt viseltetett. Mint nászajándékot ötszáz fontot biztosított számára életfogytiglan és ötezeret bocsátott szabad rendelkezésére; Eleonorának ötezer fontot adott, oly feltétellel, hogy azt, teljeskorúságát elérve, rögtön kezéhez kapja. Ezt azonban megmásolta s kívánságát fejezte ki, hogy az anyjára irt összeg, annak a halála esetén, leányára szálljon, de minden eshetőségre számítva, Eleonora kétezer forintot kapjon a nagykorúsága idejében.

A mi pusztán csak a pénzt illeti, ez volt az utolsó intézkedése.

De a Klára neveltetése és a leánykori életére tett tervekre nézve, a végrendelet megírása után, nem történt semmi változás. Klára a mostoha-anyja gondja és vezetése alatt volt maradandó huszonegy éves ko-

betenni. Mi Zsigóval kértük: hagyjon fel e munkával, de ő ismételé Becherust, Staliust és oly szépeket olvasott, hogy nem lévén más mód, én elhatároztam magamat, egy laborans segítségével, a laboratoriumi munkákra, azon feltétellel, hogy a figyelmes tapasztalással dolgozva s annak folyamatát mindig protocalulva, meggyőzőm őt ennek alaptalanságáról és akkor elszegényedve bár, de tudva erős akaratunkat, jó egészségünket a magunk megvonásával kiküzdjük magunkat a szegénységből. Négy évig dolgoztam. Ez idő alatt minden társaságról, templomról, sétáról, ünnepről, egy szóval, mindenről lemondva, még nyugalmas alvásról is. S midőn a négy év eltelt, ott állottam, hogy vagy Isten nem tartott méltónak ezen tudományra, vagy valóban csak is alaptalan tudomány az. Többet dolgozni nem akartam és e felett viszálykodás jött házi életünkbe. Ekkor már a Zsigó atyjánál tébolyító rögeszmévé kezdett válni ezen tudomány. Zsigó haza jött Bécsből, őt akarta atyja laboranssá tenni. Ketten Zsigóval ellenszegültünk kértük, esedeztünk a munka félbehagyásáért, belátva a jövő nagy bukást, mit még meg lehetett volna előzni, de alchemiai rögeszméje minden felhozott okainkat hatástalanokká tette. Ismét laboransok dolgoztak és mi Zsigóval kétségbeesésünkben is tiszteltük a tudományos embert, elhatároztuk bevárni a bukást. Azt hittük, hogy akkor már nem lévén, miből dolgozni, megszűnik e munka s akkor mindháromm győkezetet fejte ki, új élethez kezdünk.

(Vége következik.)

rág, kivén, ha ez idő előtt gyámnoka és mostoha-
anyja beleegyezésével, férjhez megy; a gyámnok a ré-
gi házi barát és családi ügyvéd volt, kire a Klára
pénzügyeinek a kezelése is bizva volt.

A Nugente Howard halála után felolvasott vég-
rendeletnek ez volt a tartalma. E pillanatban kevésbé
érdekelte Klárát az egész, kivén az a rendelet: hogy
a mostoha anyja gondja és gyámsága alatt maradjon.
De ez elég volt arra, hogy minden mást elfeledjen.

A leány természete e naptól kezdve, úgyszólván
egy forradalmon ment keresztül.

A megtört, a fájdalomtól lesújtott árva, egy rövid
óra alatt tartózkodó és reménytelenné lett, de a jövőre
és multa fenkölt lelki álmodozóvá. Ezt az örömet
legalább nem vehették el tőle. A mult emlékei szeli-
ditették fásult szellemét; a jövő reményei s az a
biztos tudat, hogy egy meghatározott, ámbár távol levő
időben, szabadságát visszakapja, némi halvány fényt
vetettek a körülte levő fellegekre.

S Klára, Temple-Nugente örököse, egy rögesz-
mével távozott gyűlölt mostoha-anya s komoly gyám-
noka köréből. Ellátározta, hogy semmi befolyás, le-
gyen bármilyen nagy; semmi hatalom, legyen az bár-
milyen szigorú, nem fogja őtet a mostoha-anya kíván-
ságaira és terveire reábirni. És hogy semmi szenvedés
nem fogja őtet életének egyedüli céljától eltéríteni;
hogy magát a jövőjére nézve, anyja tervei és kíván-
sága szerint viselje, s hogy képessé tegye magát a --
vajjon mire?

(Folytatása következik.)

CENCI BEATRIX.

(Folytatás.)

Monsignore Guerra, ki mint főpap min-
denütt vizsgálódhatott, korán neszét ve-
te a titkos jegyzékváltásnak s eltökélte
magában, hogy a két gyilkost, a kiknek
állhatosságáról neki csekély véleménye
volt, láb alól eltegyék, nehogy elfogatva,
a kinzó-padon mindent kivalljanak. E célból egy
pár markos embert bérelt fel, a nélkül, hogy meg-
gondolta volna, hogy ezek is bizonyos körülmények
között, mint tanuk, igen alkalmatlanok lehetnek.

Olimpio valóban áldozatul is esett Terniben;
Marcio azonban megmenekült s nemsokára azután
Nápolyban letartóztatott s mindent bevallott.

Ugyanez időben tette meg a törvényszék az
intézkedést Beatrix fivérének: Giacomo és Bernardo
elfogatására is. Ő maga és mostoha-anya a
Cenci-palotában tartattak fogva s csak néhány
nap mulva vitettek azon börtönbe, a hol fivérei
voltak. Kihallgatva a bíró által, mindent egyhan-
gulag tagadtak a vádoltak. Szembesítették hát őket
Marcioval s ekkor kezdődik egy látvány, mely lé-
lektanilag a legérdekesítőbb. A szép Beatrix oly
nyugodt lelkiismerettel, oly rendíthetetlen felsősséggel
s oly lesújtó komolysággal lép föl hűbérnökével
szemben, hogy ez a szép leány lélekjelenléte és
elszántsága által megbüvölten, mindazt, mit Ná-
polyban vallott, visszavonta, s újból kintpadra vo-
natva, a legborzasztóbb kinokkal szemben is győ-
zedelmes ellenszegülést tanusít. Meghalt a kinzások
közepett s utolsó lehelletéig állhatatosan megmaradt
visszavonása mellett.

Mint Homer agastyánjainak bámoló ámulata
Helena szépségét oly mértékben képzelte velünk,
hogy közvetlen hatása semmiféle festőművészet ál-
tal túlszárnyalva nem lehet, úgy e látvány is in-
kább egy jeles drámairó finom és szellemes alkotásai,
mint történeti tények közé látszik tartozni,
mert kiválóan alkalmas arra, hogy az ellenállhat-

lan varázst, melyet e félig ördögi, félig angyali
leány még a durva kedélyekre is gyakorolt, a ma-
ga teljes erejében a lélek elé idézze. Egy gonosz-
tevő az atyagyilkosnak szeretetre méltósága és bá-
torsága által elragadtatva, készségesen türi a leg-
borzasztóbb kinzásokat és diadalmas felkiáltással
lehelli ki lelkét, csak azért, hogy mély tűzü kék
szemei egy párszor félig esengve, félig szemrehá-
nyást téve, az ő tekintetén nyugodtak. Egy költő
sem tudna hatalmasabb emeltyüt e hölgy hires
szépségének megvilágítására föltalálni. Percy Bysshe
Shelley, angol költőnél, az ő „The Cenci“ című
tragédiájában is előfordul.

E szembesítést, a melyet csaknem minden
változtatás nélkül, a fennebb említett okmányhoz
híven, ad elő, csak annyiban változtatva mégis egy
keveset rajta, a mennyiben Beatrixnak a szájába
némi kis lélektani megkülönböztetést ad, mely az
alakoskodás gyűlöletét, mely a valóságban kétség-
kívül rásulyosodik, némileg szelidíti. Ő tudniillik azt
kérdi Marciotól sajtáságos hanghordozással: „A ty-
gyilkolás bűnében vagyok-e én bűnös?“ mi ezen
alattomban oda értendő utógondolattal kiegésziten-
dő: amaz ember, kinek olálkodásaitól megszabadí-
tottam magamat, nem volt atyám; minden jogát e
nevezetre eljászdotta.

„Nem“ válaszolt Marcio.

Kinyilvánítom
Vádoltjaim mind ártatlanok,
Bűnös csak én vagyok!

A bírónak kifogy türelme, felkiált:

Vérpadra véle
Szemeljétek jól ki kinzásait,
S gyötrődjék hosszasan, hogy tárja föl
Szívének titkát, s ne legyen szabad,
Míg nem tön vallomást.

Kinozatok csak kényetek szerint,
Az élesebb kin a magasb valót
Csikarja ki végső lehelletemmel.
Ártatlan ő! ti undok véredek.
Nem emberek, véremmel teljetekek bé!
Én a teremtés dicső remekét
Ki nem teszem szégyennek, pusztulásnak.

Itt is Shelley egy lélektani finom dolgot ad elő,
de a mely nem igen jól hangzik össze Marcio sze-
repével. Ha mindjárt úgy vesszük is a dolgot, hogy
e versek értelme:

Az élesebb kin a magasb valót
Csikarja ki végső lehelletemmel.

inkább meggondolva, mint elmondva értendő. Mi-
helyest Marcio megvallja a bírónak, hogy meggyő-
ződése Beatrix bűntelenségéről, egy magasb igaz-
ság, legott elismeri mellesleg a gyilkosság tényállá-
dékát s Beatrix ártatlanságát csupán fogalom kü-
lönbségből következteti. A versek röviden s helye-
sen magyarázva a következőket foglalják magokban:
hogy Beatrix a gyilkosság okozója, az igazság; de
egy magasabb igazság, mint ez a tisztán tényszerű
az, hogy ő mindazáltal ártatlan. Oly megkülönböz-
tetés, mely Marciot, a tanu sehogy sem illeti meg,
hanem inkább a bírói vélemény köréhez tartozó
dolog. A Shelley-féle finomítás nélkül Marcio val-
lomásának sokkal nagyobb gyakorlati haszna volt
Beatrixra nézve. Szóval a művésznak felbe kellett
volna hagynia minden árnyalást, mert a pusztá tör-
ténét itt legtöbbet tehetett.

Folytatása következik.

HÁZI GYÓGYSZER.

(Farsangi karcolat.)

Egy női szalonba vezetjük olvasóinkat. A szalon
kicsiny, de a német példabeszédnek megfe-
lelőleg: „Wass klein ist, ist herzig“ — elég
csinos.

Nem akarjuk édes-keves olvasóinkat is
eljeszteni a szalon butorzatának unalmas
leírásával; elképzelteti azt mindenki magá-
nak, s ki erre nem volna képes, megbicsaklott kép-
zelő tehetségét segítse ki egy képes butor árjegy-
zék igénybevételevel.

De egy hinta-széket mégis kénytelenek va-
gyunk megemlíteni; ezt sem magáért a butorért,
hanem Elza nagysáért, ki jelen pillanatban abban
ülve, regényt olvas; abban a himzett székben him-
bálva magát, forgatja annak a könyvnek lapjait; va-
lami érzékeny részletet keres belőle; érzékenyt a
könyvezésig, mert ma neki okvetlenül sirni kell.

Mérgesen toppant kicsiny lábaival; már hogy-
ne, mióta keres valami könyvet fakasztó részt ab-
ból a regényből s mind hiába, csak bosszúságot
talál; pedig a férje mindjárt itthon lesz, s ha ak-
korra szemeit nem fogja megnevesíteni oly va-
lami, mit a fősvény férjek „gyémántnak“ nevez-
nek; úgy bizonyára füleiben sem fog ragyogni oly
valami, mit az ékszerészek is gyémántnak tartanak.

Fiatal asszonyka még s így nincs elég ta-
pasztalata és tanulmánya arra, miként kell már-
marosi-könyvet, akarom mondani mármárosi-gyém-
ánthoz hasonlítható álkönyvet — minden érzé-
keny historia olvasása nélkül — sirni a zsarnok
fősvény férjek megindítására.

Tehet ő arról, ha a férfiakat csak a könyvek
indítják meg s így voltaképen nem is ő oka két-
színűsködésének: különben lelkiismerete megnyug-
tatására mondhatja, hogy ő férjét e csalfa könyvek-
kel nem akarja nagyon megindítani, csak épen
egy — ékszerész-boltig.

Hiszen nem kíván ő nagyot; egész vágya oly
kicsinység, egy cseppel sem több, mint egy pár
icinyke-picinyke gyémánt pikkely, csak akkora,
mint egy piciny lencse; ennyit csak megérdemel
egy olyan hűséges kis feleség, mint a milyen ő.

Ha már az idej elite-bálok számára kisírt
két béli öltözéket, hát már csak ezt a nyomorult
pár pikkelyt is kipityergi valahogy; mert hiszen
mit ér egy béli öltözék ékszer nélkül.

Vannak ugyan neki ékszerai, mit még mamá-
jától hozott a házhoz; de tehet ő róla, hogy azok
mind kimentek a divatból; hiszen itt van, — s ez
elég bizonyosság a legújabb divat mellett — tudom
is én melyik „Bazar“ egyik béli referádája; eléggé
ragyogóan van benne megénekelve, hogy miként
ragyogott nem egy béli öltözék a rája szórt gyém-
ántoktól.

— Dél van. Haza érkezik a férj. Elkezd-
dődik a házi-ostrom, miben a golyó-záport köny-
zapor helyettesíti; de a mint az előbb feleslegesnek
tartottuk a butorzat leírását, ép oly szükségtelennek
tartjuk most ez érzélgős jelenet elmesélését. Ezt is
elképzelteti magának mindenki; olvashatta, illelőleg
láthatta — nem is számítva az életet — beszélyben,
regényben, vigjátékban, drámában s mindenütt, leg-
alább az első ütközet, — a könnyek győzelmével
végződik.

Hiába való a férj minden érvet nélkülöző ké-
nyuri ellenmondása; hiába való meggyőzni akaró
okokkal felfegyverezett protestálása; hiába a gyön-
géd figyelmeztetés, anyjától kapott ékszerre: nem
használ a szép szó, az üres tárczára való hivatko-

zás pedig falra hányt borsó; mert az asszonyi köny hatalma nagy; a köny kicsikarta az ígéretet, az ígéret követelte a beváltást; s Elza nagysád a bálban gyémánt-pikkelyekkel büszkélkedett.

— Egyik bált követi a másik; s a következő bál már gondot ad Elza nagysádnak, annyival is inkább, mert a legújabb számú „Bazár“ bálitudo-sítása nem beszél most semmi gyémánt-pikkelyekről, hanem ha jól emlékszem, valami smaragd ékszereket tetszik neki a divat által elfogadtatni.

Elza nagysádot nagyon elszomorította e divat-hír; s miután Carneval köztudomás szerint csak herczeg, (egy herczeggel való érintkezést pedig az udvari etiquette-szabályok nehezítnek meg) nem pedig Isten-nő, úgyszólván nincs is kihez folyamodjon.

Férjének nem csak hogy nem mer, de nem is akar szólni; azt ő maga is belátja, hogy a multkori gyémánt-pikkely vásárlás is igen nagy áldozat volt szerény jövedelmökhez képest. De a figyelmes férj észreveszi bánatát; szó szót hoz, napfényre kerül, hogy „hol a bibi?“

— Látod kicsike — szól a férj — ha a multkor reám hallgattál volna, most a pikkely árával teljesithetném kívánságodat.

— Minek is hajlottál oly hamar kérésemre, — feleli a nő — ha emlitted volna az eshetőséget, a divat ily hirtelen változására tán . . .

— Hej! A könyvek hatalma nagy; — kaczagja a férj.

— Ugyan ne gúnyolódj; — pityergi a nő.

— No de azért ne búsuljon, azért vagyok fér-e, hogy enyhítek a maga bánatán. Láss: könnyes szemekkel nem igen lehet látni, s a mig maga a multkor sirt, én előre láttam éles szememmel, hogy nem sokáig lesz szüksége magának a pikkelyekre, tehát meg se vettem azokat.

— Nem vette meg? Hisz azokkal voltam a bálba.

— Hamis gyémántok.

— Hamis gyémántok? — csodálkozott Elza nagysád, s aztán ijedten kérdé: De vajjon nem vette-e valaki észre?

— Kitűnő utánzatok, s így a legélesebb szem se lett volna rá képes; hanem — hangsúlyozta a férj — kik ismerték szerény viszonyainkat, meglehet, hogy kételkedtek valódiságokban. De ne törődjünk ezzel, inkább parancsoljon, hogy most milyen ékszeret vegyek?

— Milyen ékszer? hát smaragdot . . de vajjon — a maga szavai után itélve — nem fogják azt hinni, hogy azok is hamisak?

— Bizony az nagyon könnyen megeshetik; mert lássa kicsike, a mai prózai tízér világban az ékszer nem csak arra való, hogy ékítse a nőt, hanem erszényére is enged következtetést vonni; a ki pedig drágábbal akar kérkedni, mint a mennyit a férj zsebe megbír, az rá akarja szedni a világot; csalóknak pedig nem igen hisznek.

— De hát akkor mit tegyek?

— Tetszése szerint.

— Felveszem miket anyámtól kaptam. Divat ide, divat oda; de azok elég jól állanak. Láss, ha a multkor is ily szépen beszélt volna. . .

— Jaj édesem — szól közbe a férj — beteg-gel nem jó ellenkezni, de gyógyszer alkalmazni szükséges. Ezek a hamis gyémántok pedig kitűnő házi-gyógyszernek bizonyultak.

— Oh maga csunya doktorkám, fogja a honorárium — s csattant a csók.

CSABA.

IRODALOM.

Jókai Mór termékenysége.

Jókai összeállította eddigi (1846—1883) munkásságát az Akadémia 1884-ik évi Almanachja számára. Minthogy ezen összeállítás irodalomtörténeti érdekű, a következőkben teljesen közöljük a felette érdekes kimutatást.

1846. Hétköznapiok, regény. Két kötet. — Két gyám, színmű.

1847. Vadon virágai, novellák. Két kötet. — Életképek szerkesztése.

1848. Szomorú napok. Regény. Két kötet.

1849. Forradalmi és csataképek, nov. Két kötet. — Esti Lapok szerkesztése.

1850. Bujdosó naplója, novellák. Egy kötet. — Hangok vihar után, nov. Két kötet. — Földönfutó, színmű.

1851. Erdély aranykora, regény. Két kötet. — Arnyképek, nov. Két kötet.

1852. Török világ Magyarországon, regény. Három kötet. — Dalma, színmű. — Délibáb szerkesztése. — Naptár.

1853. Fehér rózsza, regény. Egy kötet. — Jancsárok végnapjai, reg. Három kötet. — Hulla férje, színmű. — Országos naptár.

1854. Egy magyar nábob, regény. Négy kötet. — Egyszarvú ember, reg. Egy kötet. — Országos naptár.

1855. Kárpáthy Zoltán, reg. Négy kötet. — Könyves Kálmán, színmű. — Elátkozott család, reg. Két kötet.

1856. Régi jó táblalírák, reg. Négy kötet. — Manlius Sinister, színmű. — Tarka élet, novellák. Két kötet. — Naptár.

1857. Magyar Dekameron, száz novella. Tíz kötet. — A magyar nép humora. Adomák. Egy kötet. — Népvilág, novellák. Két kötet. — Novella-gyűjtemény, czim nélkül. Egy kötet.

1858. Felfordult világ, reg. Két kötet. — Oceania, reg. Egy kötet. — Véres könyv, nov. Három kötet. — Nagy tükör. Egy kötet. — Magyar nemzet története. Első kötet. Dózsa György, színmű. — „Üstökös“ szerkesztése (1881-ig). — Kakas Márton naptára.

1859. Mire megvénülünk, regény. Négy kötet. — Magyar huszárok, reg. Egy kötet. — Délvirágok, nov. Két kötet. — Szigetvári vértanúk, színmű. — Kakas M. naptára.

1860. Erdélyi képek, novella. Két kötet. — Kakas Márton tolltaraja, humorisztikus versek. Két kötet. — Regék. Egy kötet. — Kakas M. naptára.

1861. Politikai divatok, reg. Négy kötet. — Szécsi Mária, színmű. — Kakas M. naptára.

1862. Új földes ur, regény. Három kötet. — Magyar Sajtó szerkesztése. — Kakas M. naptára.

1863. Szélesend alatt, nov. Két kötet. — „Hon“ szerkesztése (1882. szeptemberig). — Kakas M. albuma. Két kötet. — Kakas M. naptára.

1864. Virradóra, nov. Négy kötet. Szegény gazdagok, reg. Négy kötet. — Kakas M. naptára.

1865. A magyar előidőkből, nov. Két kötet. — Milyenek a nők? nov. Két kötet. — Milyenek a férfiak? Egy kötet.

1866. Eppur si muove! regény. Hat kötet.

1867. A köszívű ember fiai, reg. Hat kötet.

1868. Szerelem bolondjai, reg. Négy kötet.

1869. Szép Mikhál, reg. Három kötet. — Politikai röpiratok.

1870. Névtelen vár, reg. Öt kötet. — Asszonyi hajszál, reg. Egy kötet. — „Igazmondó“ szerkesztése (1880-ig).

1871. Véres kenyér, reg. Egy kötet. — Csigák regénye. Egy kötet. — Föld felett és víz alatt, nov. Egy kötet. Debreczeni lunatikus, reg. Két kötet.

1872. Egy hirhedett kalandor, reg. Három kötet. — Egész az északi polusig, reg. Két kötet.

1873. Fekete gyémántok, reg. Hat kötet. — A szegénység útja, reg. Egy kötet.

1874. A jövő század regénye. Kilencz kötet. — Egy ember, a ki mindent tud, reg. Egy kötet.

1875. Arany ember, reg. Öt kötet. — Észak honából, nov. Egy kötet.

1876. Enyim, tied, övé, reg. Hat kötet. — A szegénység útja, reg. Egy kötet. Forradalom alatt irt művei. Egy kötet.

1877. Az élet komédiásai, reg. Hét kötet. — Rab Ráby, reg. Négy kötet.

1878. Egy az Isten! reg. Hat kötet. — Milton, színmű. — Görög tűz, nov. Három kötet. — Emlékeim, nov. Két kötet.

1879. Szabadság a hó alatt, regény. Öt kötet. — Hős Pálffy, színmű.

1880. A kik kétszer hálnak meg, reg. Öt kötet. — Az életből ellesve, nov. Négy kötet. — Péter Péter, reg. Egy kötet. — Politikai költemények, satyrák, elbeszélő versek. Két kötet.

1881. A ma, reg. Három kötet. — Targalyak, nov. Két kötet. — Asszonyt kísért, Istent kísért, reg. Egy kötet. — Politikai röpiratok. — Egy játékos, a ki nyer, reg. Két kötet.

1882. Szeretve mind a vérpadig, reg. Öt kötet. Bálványos vár, reg. Két kötet. — 1. Bente ur és Mátyás király. 2. A czinkotai kántor. 3. A budai varga. Népköltemények füzetekben — Petőfi életrajza.

1883. Damokosok, reg. Két kötet. — Minden poklokon keresztül, reg. Két kötet. — Czigány bíró, reg. Egy kötet. — A lőcsei fehér asszony, reg. Öt kötet. — A magyar nemzet története. Második kötet. — Negyven év viszhangja, aphorismák. Két kötet. — Oroszlánhűség. Puskás Kalári. Népköltemények füzetekben. — Ischia, költemény.

Új regény, új opera.

Feuillet Octav új regényt irt. A czime: Az Özvegy. Két gyermekkori hű barát: Róbert és Maurice együtt harcol Canzy tábornok seregében a németek ellen s Róbert halálosan megsebesül. Nagy vagyonát nejjére, Mariannera hagyja, kit forrón szeretett; de barátjával azt a végső izenetet küldi neki, hogy ha valaha ismét férjhez menne, mást szeretne, ő sirjából is kikél és atkozni fogja. Maurice nem tudja magát rászánni ez izenet elmondására, mert látta Marianne kitörő fájdalmát; de Maurice sűrűn látogatja az övegyet, mig nem azzal gyanúsítják, hogy a nagy vagyon csábítja az övegy közelébe. Marianne kérdőre vonja s ekkor Maurice sértődve elmondja az elhunyt férj végső izenetét. De az özvegy már szereti, Maurice nem tud ellenállani, lángoló szerelme elragadja, megfellegetnek a meghaltak utolsó szavairól, jegyesek lettek. Az esküvő napján azonban Maurice egy pillanatra ott hagyja vendégeit, a szomszéd teremből lövés hallatszik s mikor oda sietnek, vérben ázva találják a lelkifurdalásaitól öngyilkossá lett vőlegényt.

Massenet új operája. Manon, Massenet három felvonásos új operája e hó 19-én kerül először színre Párisban, az opera comiqueban. Manon Lescantból, a francia irodalom e világhírű remekéből merítették szövegét a libretto szerzői, Meilhac és Gille. A szingazdag jelenet közt, mely a regényt megnyitja, s melyet szerzőink az opera legvégére tartottak fenn, s Manon halála közt foly le a drámai jelenetekben gazdag darab.

Des Grieux lovag s Manon találkozása, mint a regényben, az annensi szállodában történik, a hol megszáll a Lescant által kísért leány, hogy belépjen a zárdába. Az első tekintet, melyet váltanak, fel-

gyujtja lelkökben a szerelmet s együtt szöknek meg Párisba.

Ott találjuk őket a második képben. A két szerető asztalánál ott van már harmadik vendég gyanánt a nyomor. s mögötte a gazdag bankár, ki csakhamar urként lép be Manon részességével. A fiatal leány fentartva szívét a férfinak, a kit mindenkor szeretni fog, utolsó szenvedélyes csókot vált vele s jelt a! Des Grieux letartóztatására, a kit e kissé erőszakos visszaad családjának.

A Saint-Sulpice szemináriumbeli drámai jelenet következik. Bankárok s kéjhölgyek társaságában értesül Manon róla, hogy pappá készülnek szentelni Des Grieuxt. Siet a Saint-Sulpicebe; a társalgóteremben beszél a fiatal abbé-jelölttel s a courtesane megszökteti kedvesét. E kép Massanetnek igen hatásos zenei jelenetekhez nyújtott anyagot, melyek a szerelmi kettősben érik el telőpontjukat.

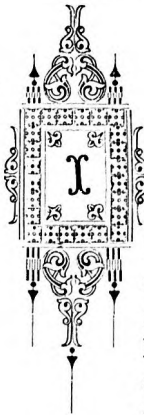
A játékosok jeleneténél szerzőnk igen helyesen megóvták Des Grieux jellemét az erkölcsi gyaláztól s hamis játékosból szerencsés játékost csináltak. Nem vitték továbbá el a regény hősnőjét az észak-amerikai pusztákra, félreeső úton. Des Grieux karjai közt engedik kiszervenéni Páris és Havre között. Massanet nyilván azt hitte, hogy e végbücsuban Manonnak szerelmese számára illesztett ajka elég a szerelem végtelenségének kifejezésére.

Mint a regényben, az operában is csak két nagy szerep van, a többi egészen háttérbe szorul.

Manon nagy és tartós sikert aratott az első előadás alkalmával s jelentékenyen növelni fogja hírnevét a „Lahore királya“ és „Herodias“ fiatal szerzőjének.

FARSANGI KRÓNKA.

— A nőgyűlet calicot-bálja. —

Irodalmi szempontból veszem szemügyre legelőbb is a szabadalmazott bohóságok, eltűrt csipkedések és meg nem engedett, de fennen hangoztatott gorombaságok estéjét, az álarczos bált. Mert szerintem nem egyéb az, mint egy könyvraktár, melyben csupa névtelen röpiratok vannak.

Az álarczosoknak minden sajátosságuk közös a névtelen röpiratokéval. Nekik szabad olyan dolgokat, tetteket és egyéneket bírálni, marezangolni és sujtolni, kikhez a maguk alakjában még nem is közeledhetnek. A legelső kérdés, mely velük szemben fölmerül, ugyanaz, mi a névtelen röpiratoknál. Kérdéseikre, faggatásaikra csak másodsorban reflectál az ember. Födolog a „ki?“

— Ki irta? — vagy ha úgy tetszik — ki mondta?

Tehát ezeknek az élő röpiratoknak a raktára az álarczos-bál. S mert a röpiratok is ritkán bántják egymást, inkább csak a nyilvánosság mezébe öltözött harcossait a közéletnek: az álarczosok is ritkán foglalkoznak egymással, hanem első sorban azokat támadják meg csipkedésre felhatalmazott voltokban, a kik elég merészek úgy jelenni meg, a milyenek, s elég vakmerőek oda állani eléjük e szóval:

— Bírálj meg!

Itt aztán megszűnik az „irodalmi“ szempontból való taglalás s következik az életé. Úgy átmenetül bátorodom megjegyezni, hogy bizony azok a röpiratok, melyek jószántukból gyűltek össze egy

raktárba, nagyon conservatív szellemben látszottak megírva lenni. Ha goromba és udvariatlan akarnék lenni, azt mondanám, hogy antiquariumba valók voltak, de hát ezt nem szabad még sejtetni sem, mert nagyon szépen be voltak legtöbbször kötve: tizenhatsz, tizenkilencz év ragyogó aranyozása csillogott legtöbbször. Ez a kötés nem engedi meg az udvariatlankodást. Elvégre is azok életkorra — jó társaságban — csakis abban különböznek, hogy az egyik tizenkilencz, a másik egy híján husz . . . éves.

Tehát el a dohos „antiquar“ jelzővel. De hogy hű legyek referámban a valósághoz, hadd mondjam ki leplezetlenül hogy az élet szempontjából véve fel a dolgot, bizony a kedd-esti mulatságból hiányzani látszék valami: a szellem és kedély mindent ragyogásba derítő zománca.

Hát hiszen forrongani látszék abban az élet úgy külsőleg; sok és nagy volt a mozgás, zsümmögés, — talán meg volt az alkalom is elégszer a szellemi surlódásra, mely a szellemes ötletek alapföltétele, — de nem találtam én föl azt, a miért fölmentem, a mit kerestem: a kedvderítő világot. Úgy jött nekem fölkiáltani Göthével:

— Mehr Licht!

Sugár volt a kedv napfényéből, de nem volt meg a zsongító melegsége; fény is volt, de az me-rev vala. Pedig volt concurens mind a két részről elég: csipkedő és a csipkedésre váró.

Hogy miért hiányzott mindez, mit fönnebb említék, nem tudom. Hogy tulajdonképen mi hiányzott, azt meg híven kifejezni nem bírom.

Képzeld el, szerkesztő barátom, önmaga, hogy mi folyhatott ott le, a hol tölem, kinek anynyi nyomja a lelkiismeretét, nem tudtak tizen-huszan sem egyebet kérdezni, ha Ilonát szeretem-e vagy Annát, s nem tudtak egyebet a szememre vetni, minthogy rossz tárczákat irok. A hány csak megszólított, mindenikök evvel kezdte s evvel végezte.

Egyszóval, olyan volt az egész multság, mint az őszi-rózsza: szép, szép, de nincs illata. (Azon aztán szabad csodálkozni, hogy annyi pünköszt i rózsát hogy nézhettem én együttvéve őszi-rózsának?) Valóban őszi-rózsához hasonlított ott a jó kedv is. Talán azért is, mert a mai szenvedő világnézet sovány, beteges talajából nőtt ki.

Ha termel-e ez a talaj az idén kedélyesség tekintetében jobb vigalmakat, azt meglátjuk később. Tehát au revoir az orvos-bálon, vagyis inkább az orvos-bárról.

Sz. K.

SZINHÁZ.

Négy újdonság egy este.

Hétfő este volt, midőn négy újdonság került egyszerre színre. Nem kisebb nevekről, mint Coppéerről, Csiky Gergelyről és Tompa Mihályról volt szó. A négy újdonság közül három lyrai melegséggel töltött be, egy pedig drámai hatásra számított.

De vegyük rendre.

Coppée Ferencnek két drámai költeményét láttuk és valóban meghatott, fölemelt és hazafias lelkesedésre ragadott, mely hangulat szokatlanságánál fogva is édes visszasovargás forma érzést hagyott hátra. A mi hazafias föllendülésünk korára: az elnyomatás terhének könnyebbülése alkalmával kiáradó nemzeti érzés első hamisítatlan, őszinte korára gondoltunk; mikor a fájdalom emléjén táplál-

kozott nemzeti érzés tudatra ébredt és akarni volt merész. Oh, be szép korszak is volt ez. A nemzet szemében a fájdalom sajtolta könnyen átvillant reménység első ragyogása. Azután a sok üres, nyegle frazis, a sok léha jellem negélyezett puffogatása, az irodalmi kalmárság undorító zaja, a csalódás önmagunkban, a kétség erőnkben . . . oh, azután jött a próza, a vastag próza.

Coppée 1871-ben, nemzete leveretése, a francia dicsőség elborulása sötét napjaiban írta azon két darabot, melyeket hétfőn este adtak színpadunkon.

Tedd kötelességedet az egyik; Az ékszer a másik. Mindkettő a levert, a megaláztatott, a szerencsétlen francia hazát sirató honfi fájdalom férfias hangján szólal meg.

Egy katonatisztnek özvegye a francia földről tengerre akar szállani, hogy kibujdossék, a háboruban elesett férje után hátramaradt egyetlen fiát megmentendő.

El, el a gyász hazájából; el, el az emberek elől Amerika szabad földjére. El, el a testvérgyilkos nemzet kebeléből, hogy Henri szivjon szabad levegőt. Henri, mint a madár, örvend, futkoráz, ujong, hogy ő hajóra szállhat, hogy a földről, melyen az ifjává serdülő gyermek csak gyászt, csak pusztulást látott, anyjával elmenekülhet a szép Amerika vadonjába, hogy Robinsonként fog lugast készíteni a szerető jó anyának. Dániel, az iskolamester megtudja szándékukat. Beszél a haza iránti kötelességről, beszél a megcsontított haza sebééről, mely meg fog jajdulni később és mindig, mint a bajnok sebe; beszél a francia dicsőségről, melyet megért a gyászban egygyé olvadó nemzet, mely egy táborba száll; egyenlő hévvel tesz, áldoz mindenki. Beszél arról, hogy ez eszmében növeli föl az új nemzedéket. Beszél a valódi pathos hangján, melyet Szacsavay eltalált, mit dicsérettel kell kiemelni. Az özvegy és mester közti megható dialog eredménye az, hogy Henri (Gerő Lina) kéri anyját a maradásra. Az anya az éghez fordul imájával, hogy áldja meg fiát; az iskolamester, hogy áldja meg Franciaországot.

E hang talán még meghatóbban rezdül meg kebleinkben.

Az ékszerben, egy bálra kiöltözött uri nő gyönyörködik ragyogó ékszereiben, melyek szépségét még ragyogóbbá teszik. De föl-ébrednek lelkében azon emlékek, melyek a sebesültek ápolása közt nyomódtak lelkébe, kivált egy seblázban a haza megváltásáról, a francia föld megszabadításáról beszélő ifju hős szavai jutnak eszébe. Honnét összeteremteni a milliárdokat. Sok, sok arany kell. Szeme a tükörbe téved. Meglátja drága ékszereit és a haza oltárára szánja. A haza gyásza alatt ékszer nélkül mulat a honleány. A közönség, mely csekély számmal volt, lelkesen tapsolta meg Hubay Arankát szép szavalatáért, plasztikus mozdulatáért, de benne tapsolt Coppének.

A harmadik újdonság Anna, Csiky Gergelytől. A lyra szárnyai emeltek az imént, a próza küzdelmei közzé dob Csiky. Mindenesetre nem válik előnyére Csikynek, ha Coppée mellé kerül. Coppée költő, Csiky drámaíró. E megjegyzést ez alkalommal az Anna-ra alkalmazzuk, melyet aligha nem tollhegygyel irt és lelkesedés nélkül.

Anna egy szerencsétlen nő, kit férje elhanyagolván, ártatlan mulatságot keres: egy ifjut elfogad. Büntelen marad, de férje eltaszítja; gyermekétől, ki két éves volt, megfosztja. Anna sok hányódás után, a derék, jószívű nagybátya: Péter útján, épen azon családhoz áll be felügyelőnek, melynek asszonya Anna leánya: Janka. Jankát

férje, Tornai Balint, szintig elhanyagolja. Egy léha, haszontalan ifju, Zeréndi Jenő, Péternek unokaöccse, a férj távollétében látogatást tesz az unatkozó asszonykánál. Kötelkedés közben meghivatja magát estére, theára. Anna a pikáns szobaleánytól, Julcsától, ki valódi soubrettehez méltóan örvend az első légyott-nak, remélvén busás jóvedelmet, a találkozást, melybe Janka egész ártatlanul megy bele. Anya és leány közt fejlik ki a felismerési jelenet, mely a helyzet tragikumának megfelelő magaslatára épen nem emelkedik. A költőt cserben hagyja a nyelv, a kifejezés. Segítségére marad a helyzet, de a mélynek hatásáigekszik a következő jelenettel gyöngíteni, mintegy megbánva, hogy bele is melegedett. A széptevő megjön a theára. A nagybácsi, ki eltávozott egy pár napra, mint deus ex machina, visszajön és egy kis erkölcsi prédikáció után, a kalandhóst azon hirre, hogy jön a férj, kiszökteti az ablakon. Zeréndi alakja úgy van festve, hogy még egy oly kis naiv teremtésre nézve sem lehetett volna vesélyes, mint Janka, ki egy felvonás alatt a nő méltóság magaslatára emelkedik és gyermetegségéből kivetkőzve, öntudatos nővé lesz.

Jön a férj, kit meglep a szokatlan zavar, melyet otthon talál. Belép Anna, ki nem ismervén a férjet, el akarja őt utasítani és ez által elárulja lányát. Jön a nagybácsi és egy új hazugsággal helyreüti a dolgot; de aztán újra távozik, hogy Anna ismét elárulja leányát egy levél írásával, melyet Zeréndinek czimez. A férj észrevétlen lopózik háta megé. Elragadja tőle a levelet és már épen a legméltatlanabb módon bántalmazni kezdi Annát, szemére lobbantván ennek multját; erre berohan Janka és anyja karjaiba veti magát s kijelenti férjének, hogy anyját el nem hagyja, hanem megvédi még férjével szemben is. Tornai kibékül nejevel, kezét csókol neje anyjának és a nagybácsi meglegedve mondja: Ezt én csináltam. A darab hatását rontja költőietlen alantjáró nyelve, szellemtelen dialogja.

Péter bácsi remek bohózat alak. Tornaival a közönség nem ismerkedik meg. Egy kissé későn mutatja be író, mikor a mulatságnak vége.

Ezután Tompa Haldoklóját a Kovács Gyula jelenetében adták. A lelkészt adta Lubinszky, a haldoklót maga Kovács Gyula. Kovács játéka a realismus legszélső határáig ment. Megrázott az idegességig. De az egész jelenet meggyőzött arról, hogy a bölcselmi költészet, ha drámatizálható is és drámai pathos is lengi át: emotiot nem bír ébreszteni, ha drámai alakban kísértik meg tolmácsolni. A Tompa költeményében nem keressük az atheista alakjának látható vonásait, saját keblünk kételyeiben megtaláljuk azokat, de a színpadon az atheistanak élni kell, ha haldoklik is és erre a Tompa költeménye igen szük keretet ad. Rég nem emlékszem estére, mely oly igazán össze-vissza hatással lett volna reám, mint ez. Coppée fölemelt, Csiky a dráma és bohózat között meghurcolt, a Haldokló Kovács tolmácsolása mellett megrázott és pathologice meggyőzött. Elég benyomás egy estére. Mein Liebchen wass willst du noch mehr?

BAYARD.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1884. jan. 26.

— Kovács Gyula huszonöt éve lépett azon pályára, mely neki annyi koszorút, a magyar közönségnek annyi szép órát és emléket szerzett. Pál fordulása volt az első darab, melyben föllépett. Az ő egyéni életében jelentős emlék. Egy szöveget hallott,

mint ama vallásos heros: a színművészet szózatát, mely elhírta. Azóta 25 év forgott le. Kovács csalódhatott sokat a világban, az emberekben; az élet sok fényes ígérte csekélységre devalválhatta: de ama szózat igaz kalauza volt és az leend. Ő pályája tetőpontját nem érte el. A férfikor delében érik meg az igazi nemes ambíciót. És a mi Kovácsunkat ez melegíté mindig. Az ő tiszta, nemes nagyravágásának a sors ne álljon útjába. Evvel üdvözljük őt. Az, hogy ünneppel üli-e meg e nevezetes napot: az csak a külsőség. Az ő nevének sulya, értéke ugyanaz marad. Érje ő meg a kolozsvári színház újabb felvirágzását. Ez volna aztán az igazi jubileum, melyen mindnyájan ott leszünk.

— ELJEGYZÉS. Korbuly Géza intendansunk fia a napokban váltott jegyet Korbuly Béla aradi nagybirtokos leányával, Ilonával. Szerencsét kívánunk.

— GABÁNYI ÁRPÁD jutalmául f. hó 24-én Toldy István „Új idők“ című darabja került színre; még pedig színpadunkon először. A darab nagyon időszerű, a mennyiben tárgya épen azon társadalmi átalakulásokból és harcokból van merítve, a melyek jelenleg is folynak a történelmi alapokra hivatkozó nemesi osztály s a saját szorgalma folytán meggazdagodott s ennek következtében tért foglaló polgári osztály között. Gabányi Csipkeyt, a megmagyarosodott, s a király által nemességre emelt zsidó kereskedőt személyesíté. Megszokott dolog már nála, hogy szerepét a legaprólékosabb vonásokig is kidolgozza; de ezutal különös jelét adá mélyreható felfogásának, midőn külsőségek helyett főképp annak kitüntetésére törekedett, hogy a semmiből feltörekvő ember csak addig demokrata, a míg vagyona tesz szert; azután pedig a legnagyobb aristokratává válik. A közönség teljesen megtölté a színházat, s a jutalmazott első megjelenésekor koszorúkkal, s körülbelől 10 perczt tartó tapssal fogadta.

— JÓZSEF FÖHERCEG, MINT ÍRÓ. A „Tüztöltő-Közöny“ ez évi számában József főherceg czikkezik a szervezés ügyéről; figyelmeztet arra, hogy a rangfokozati jelvények kérdését meg kellene oldani; majd felhozza, hogy a parancsnokság és legénység beosztása, sőt az egyes parancsnokok elnevezése is csaknem minden tüztöltő-egyletnél más és felhívja a szaktársakat, hogy a lapban fejtsenek ki és állapítsanak meg egy mintaszervezési módot.

— AZ ÉLETBŐL. Ez a czime Fanghné Gyujtó Izabella által két kötetben kiadott beszélygyűjteménynek. Addig is, míg lapunk illető helyén fog e könyvvel foglalkozni, írhatjuk, hogy a budapesti sajtó kedvezően és udvarias előzékenységgel méltatta az ismert beszélyíró é művét.

— ESTUDIANTINA ESPANOLA színpadunkon valószínűen csak f. hó 31-én és a jövő hó elején fog vendégszerepelni. A jövő hó elején Hegyi Aranka k. a. lép fel négyzer, legkedveltebb szerepeiben.

— NÉB MÁRIÁNAK állítandó síremlékre már együtt van 52 frt. Szacsavay Imre buzdogn hozzálatott ez ügynek és van kilátás, hogy a magyar színészet első arany korának, fájdalom, elhunyt legidősebb tanuja felett is egyszerű emlékkő fogja hirdetni a letűnt korszakot.

— A GR. BATHÁNYI-ROSENBERG PÁRBaj szomorú játékanak utolsó jelenete Temesvárt a törvényészék előtt folyt le roppant érdeklődés mellett. Úgy a magánfél képviselője Györfy, mint védő-ügyvéd Friedmann beszédei izgatott hatást gyakoroltak. Különösen Györfy beszédének végzavai hatottak. „Legyen az ítélet emléktábla a sirkövön: meghalt a becsületért.“ Friedmann a védő-ügyvéd kijelenti, hogy a társadalmi és becsületbeli elvek miatt kikerülhetetlenül a golyóra kellett bizonia a döntést. A golyó útját pedig a véletlen vezérli. Rosenberg magát a hazai törvények szerint nőtlennek, saját vallása szerint nőnek vallá. Magaviselete korrekt, discret volt. Általában érzékeny seb az, mely e párbajnál megsajdult a mi társadalmunkban. Rosenberg Gyula vétkesnek találattott és két évi állami fogságra ítéltetett. E párbaj úgy az égető kérdések számát szaporitá. Ez a mi véleményünk e fájdalmas ügyben.

— KOSSUTH LAJOS LEVELEI. A nemzeti muzeum levéltára közelebb Kossuth Lajosnak 16 darab érdekes és nagybecsű levelét szerezte meg, melyek az 1844—1846. évkörből származnak s mindnyája báró Wesselenyi Miklóshoz van írva. E levelek, melyek némelyike lapokra terjed, fontos és becses történeti adatokat tartalmaznak s igen élénk világot vetnek az akkori mozgalom eseményeire s egyszersmind kiegészítik a muzeumi levéltár e nembeli gazdag gyűjteményének hézagait.

— A MIT ELFELEDETT. Reviczki Gyula közelebről egy kedves közleményt írt a Nők lyrájáról a Szemlében, e főurak szerkesztése mellett megjelenő szépirodalmi és társadalmi heti közlönyben és nekünk, kolozsváriaknak, feltűnt, hogy egy költőnőt: Rajka Terézt egészen elfeledte, pedig ez csakugyan kiállja a versenyt nem egygyel a felhozottak közül.

— PRIELLE KORNELIA kegyeletteljesen emlékezett meg a Kolozsvárt e napokban elhunyt Néb Máriáról, kihez régi ismeretség s őszinte rokonszeny fűzte. Korporsójára egy új, művésziessen készített babér-, ibolya-, panse- és őszi-rózsából álló koszorút küldött, diszes szalagján a következő fölirattal: „Néb Máriának, kedves oktatójának, a hű szívűnek — hű Kornéliájá.“

— A KÖLTŐ ÉS A KIRÁLYNÉ. Carducci, az olasz ismert republicanus költő, közelebb „Vallomások és harczok“ című kötetet adott ki. Ebben, egyebek közt, védekezik ama támadások ellen, mintha köztársasági elveizhez hűtlenné lett volna, mert ódát írt Margit olasz királynéhoz. Carducci elmondja ez óda keletkezésének történetét is. Mikor hat évvel ezelőtt Ravennában a Farini emléksobrát leplezték le, a jelen volt Zanardelli miniszter rá akarta birni a költőt, fogadja el a „Pel meritó civile“ szavojai érdemrendet. Carducci visszautasította, de a miniszter aztán hosszabban beszélgetett a királynéről, nagy vonzalmáról az irodalom iránt s megemlíté, hogy Carducci költeményeit különösen kedveli, idéz belőlük, a „Bresciani győzelem“ címűt pedig könyv nélkül tudja; a királyné óhajta, mondá a miniszter, hogy Carducci fogadja el az érdemrendet. Pár nap mulva meg is küldték neki a rendjelt, melylyel tetemes évdij is van egybekötve; de Carducci visszaküldte; ne-hogy azonban hálátlannak véljék, a királyi pár átutazása alkalmával Bolognában megjelent üdvözlésökre a pályaudvaron, később pedig megírta a felpanaszolt ódát. Carducci így végzi védekezését: „A királyné kedveli költeményeimet, megtanulja, szavalja. A költőnek édes elégtétel az elismerés egy kedves és mivel nő részéről. Ha ez a nő nem Olaszország királynéja volna, senki sem róttá volna fel bűnömül, hogy hálámnak kifejezést adtam. De hát azért, mert ő királyné, én pedig republikánus vagyok, talán nem szabad udvariasnak lennem, vagy éppen goromba legyek? A királyné szólította fel Zanardelli minisztert, ajánlja fel nekem a szavojai érdemkeresztet. Visszautasítottam az érdemrendet és a vele járó évdijt, de úgy véltem, jogom van köszönetet mondani azért, a mit a királyné a legnagyobb becsülés jelének tekint. És végre a királyné igen szép és igen kedves asszony, a ki nagyon szépen beszél és csodálandó izléssel öltözik; már pedig azt senki sem kívánhatja, hogy a költő a szépséget és kellemet elhaladni engedje maga mellett, a nélkül, hogy köszönne neki.“

— A „FRANKE“ PALOTÁJA. A párisi sajtó egyik legvirágzóbb lapja, „France“, közelebb, a szó szoros értelmében, szemmel látható bizonyosságát adta várágzásának: öt millió frankba került palotát épített. A Bal Ferdinand építész tervei szerint emelt épület a Montmatre-utczában áll, közepén ama városrésznék, melyben a párisi nyomdák, lapszerkesztőségek, kiadóhivatalok nagyobb része összpontositva van. A palota, francia renaissance stylben építve, nem pusztá nyomdai kaszárnya, hanem pazarul ékített díszépület, szobrokkal, jelvényekkel mutatva külsőleg is, minő szellemi munka szolgálatára emelték. Lefevre s más kiváló művészek dolgoztak ékítésén s az első emeleti sarok-erkély fölött látható Girardin Emil mellszobra. A „France“, mint ismeretes, e nagyhírű publicista lapja volt s a mostani szerkesztőség, melynek élén Lalou Károly áll, kegyellettől őrzi Girardin emléket, a lap pedig a szabadelvű traditiókat. Az épület földszintjén vannak a nyomdai helyiségek a félemeleten a kiadóhivatal, az első és második emelet terméiben pedig a szerkesztőségi irodák, közvetlen távirai összeköttetéssel, úgy, hogy a sürgönyök a világ minden részéből egyenesen a szerkesztőségbe érkeznek.

TARTALOM: A magyar nép erkölcs-rajzához. Irta: Imre Sándor. — Láda! Kérnek. Jöss-e? Jókai Mór. — A deres haj mi más volna? Jakab Ödön. — Szinte feláldozták. Sáni Lászlóné. — Cenci Beatrix. — Házi gyógyszer. (Farsangi karcolat.) Csaba. — Irodalom: Jókai Mór termékenysége. — Új regény, új opera — Farsangi krónika. (A nőgyelet calicot-bálja.) Sz. K. — Színház: Négy újdonság egy este. Bayard. — Külfönelék. —